

УДК 378.035.016:615

**THE IMPORTANCE OF FORMING SOCIAL ACTIVITY AMONG
MEDICAL STUDENTS IN PHARMACOLOGY CLASSES
ВАЖЛИВІСТЬ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ У СТУДЕНТІВ-
МЕДИКІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ФАРМАКОЛОГІЇ**

Melnychuk S.P. / Мельничук С.П.

с.med.s. / к.мед.н.

ORCID: 0000-0002-8784-178X

Bukovinian State Medical University, Chernivtsi, Teatral'na Sq., 2, 58002

Буковинський державний медичний університет, Чернівці, Театральна пл., 2, 58002

***Анотація.** В статті розкривається доцільність формування соціальної активності у студентів-медиків, а саме – необхідність формування активної соціальної позиції завдяки створенню відповідних дидактичних умов, прийомів та методів, що спонукають студентів до активної самостійної пізнавальної та соціальної діяльності. В статті описані соціально-педагогічні умови та засоби сучасного навчального процесу на заняттях з фармакології, що дозволяють орієнтувати студентів-медиків на здоров'язбереження та оволодіння соціально важливими обов'язками.*

***Ключові слова:** фармакологія, соціальна активність, студенти-медики.*

Вступ.

Формування соціальної активності у молодого покоління є центральним питанням ідеології держави та всієї системи виховання. Актуальність створення сучасного освітнього простору та впровадження інноваційних технологій навчально-виховної та соціальної діяльності є беззаперечними та пріоритетними завданнями вищих медичних закладів [1]. Адже це забезпечує розвиток цілісної особистості майбутнього лікаря та створює необхідні умови для його гармонійного фізичного, психічного, духовного та соціального становлення, виховання свідомого ставлення до власного здоров'я як найвищої цінності, можливість активно інтегруватися у сучасне суспільство та успішно реалізовувати себе у професійній діяльності. Які умови необхідно створити для студентів-медиків у навчальному закладі, щоб стимулювати прояв позитивно спрямованої мотивації на здоров'язбереження та формування соціальної активності? Які механізми соціально-педагогічного впливу необхідні для цього в сучасних умовах? Викладачі Буковинського державного медичного університету створюють такі умови навчання та виховання, за яких студенти-медики розуміють свою відповідальність не лише за своє майбутнє, а й за збереження, відновлення та зміцнення здоров'я нації, оскільки саме від професійної майстерності лікарів залежить, яким воно буде [2].

Основний текст.

Основою сучасного навчального процесу є розвиток самостійності студентів, при цьому, важливим компонентом формування активної позиції студента є самоналаштування на навчання, що є надзвичайно важливим для майбутніх медичних фахівців [3]. До методів та прийомів, які дозволяють викладачам на заняттях спонукати студентів-медиків займати активну позицію в процесі навчання належать: завдання (пошукові і творчі), які підштовхують

студентів заглиблюватись та осмислювати знання; задачі, в яких студенти аргументовано доводять свої думки, використовуючи знання та досвід; ситуації, коли студенти доповнюють один одного (допомога при складнощах, роз'яснення матеріалу); аналіз власних робіт (пошук кількох варіантів розв'язання поставленого завдання).

На практичних заняттях з фармакології педагоги приділяють особливу увагу розвитку соціальної активності студентів, гуманістичному розвитку їхньої особистості, вихованню духовної культури, розвитку здібностей та життєвих навичок через власне самопізнання та самовдосконалення [4]. Формування здорового способу життя дітей та молоді, культури здоров'я, прагнення бути здоровим – це система ціннісних орієнтацій, яких набувають майбутні медичні фахівці на практичних заняттях.

Так, при розгляді теми «Введення в лікарську рецептуру. Тверді лікарські форми» увагу студентів привертають до правил виписування, безпечного зберігання та обміну сильнодіючих та наркотичних лікарських засобів, які здатні викликати психічну та фізичну залежність; проблем нераціонального використання безрецептурних лікарських засобів пацієнтами з метою самолікування [5]. Також, на занятті викладач обговорює зі студентами вміння коректно та відповідально працювати із пацієнтами, які є вразливими при захворюваннях, вимагають підтримки та уваги. У цей період майбутні лікарі можуть донести хворим, що якість їхнього життя, здоров'я, безпека та благополуччя найбільше залежать від їх поведінки та способу життя. Поряд з цим, студенти-медики повинні пам'ятати, що перше вживання алкоголю, наркотиків, токсичних речовин найчастіше відбувається у підлітковому віці [6], а це ставить їх перед необхідністю вести систематичну та скоординовану роботу з антиалкогольного, антинаркотичного виховання, виявлення випадків первинної наркоманії та токсикоманії, пияцтва серед дітей та молоді.

Теми «Загальна фармакологія. Фармакокінетика» та «Загальна фармакологія. Фармакодинаміка» дозволяють майбутнім лікарям розглянути питання зміни фармакокінетики та фармакодинаміки лікарських речовин в організмі людини при вживанні алкоголю, курінні, нераціональному харчуванні. Так, алкоголь може потенціювати (підсилювати), інгібувати (зменшувати) чи спотворювати дію лікарського засобу до невпізнанності, надаючи медикаменту абсолютно нехарактерні йому властивості. Також на цьому занятті обговорюються явища, що розвиваються при вживанні наркотичних речовин, алкоголізмі, курінні – толерантність (звикання), фізична чи психічна залежність, синдром відміни, ейфорія тощо. Не розуміючи причин виникнення та механізмів розвитку цих явищ, майбутній лікар не може повноцінно надати допомогу таким пацієнтам та допомогти їм у подальшій реабілітації. Зміцнити ці знання та розширити їх студенти можуть при вивченні теми «Лікарські засоби, що діють на аферентну іннервацію», де активно обговорюються соціальні аспекти кокаїнізму, і теми «Наркотичні та ненаркотичні аналгетики», на якій студенти впритул наближаються до особливостей фармакокінетики і фармакодинаміки наркотичних засобів та їх побічних ефектів [7]. Перед викладачами постає завдання орієнтувати студентів на особистісне несприйняття антисоціальних

форм задоволення своїх психофізіологічних потреб, щоб уникнути втягнення молоді в пагубну залежність (куріння, пияцтво, наркоманія). При цьому, родина і навчальний заклад – вирішальні фактори формування у студентів здоров'язбережувальної компетентності. Перед ними постає завдання не лише надавати освітні послуги, а й – виховні; давати можливість студентам виявити свої здібності, зорієнтувати на здоров'язбереження та добрі життєві перспективи. Тому педагоги акцентують увагу студентів-медиків на суспільній значимості їх професії, розвиток у них особистісного інтересу (внутрішнє бажання вчитись, захопленість навчанням), формування професійно-мотивованої настанови на майбутню діяльність і важливість власного здоров'язбереження, труднощі цієї професії, необхідність «тетанічних» зусиль для розвитку потрібних якостей і подолання негативних рис, що заважатимуть подальшій успішній лікарській практиці.

При розгляді тем «Психолептики» та «Психоаналептики» студенти, перш все, пригадують першопричини розвитку психічних розладів (нервові виснаження, стрес тощо), вчать ся толерантному ставленню до пацієнтів із психічними захворюваннями та профілактиці цих хвороб. Акцентується увага студентів на питаннях надмірного та безконтрольного використання транквілізаторів, антидепресантів [7] і седативних засобів, небезпеки використання різноманітних психостимуляторів, доцільності застосування адаптогенів.

При вивченні теми «Лікарські засоби, що впливають на функції органів дихання», викладачі кафедри акцентують увагу студентів на профілактиці захворювань бронхолегеневої системи, оскільки навіть використовуючи весь наявний арсенал медикаментів для лікування пневмонії або бронхіальної астми, лікар не гарантує повного одужання та відсутності залишкових явищ. Розглядаючи тему «Лікарські засоби, що впливають на функцію органів травлення», студенти-медики обговорюють причини анорексії у підлітків та шляхи її усунення, небезпеки використання анорексигенних та проносних засобів жінками з метою зменшення маси тіла, профілактики гастриту та виразкової хвороби у молоді. Адже, дотримуючись елементарних принципів у харчуванні – повноцінності, різноманітності, помірності, можна запобігти захворюванням органів травлення та зміцнити своє здоров'я [8].

Вивчення лікарських засобів, що впливають на серцево-судинну систему, нерозривно пов'язане із розглядом причин та механізмів розвитку серцевої недостатності, ішемічної хвороби серця, артеріальної гіпертензії, а головне – профілактики цих захворювань. При цьому студенти-медики розуміють важливість виховання у підлітків та молоді стійкої мотивації на здоров'я та здоровий спосіб життя шляхом засвоєння ними знань про пріоритет здоров'я та механізми життєдіяльності організму людини, навчання засобам та методам оцінки свого фізичного стану, використання можливостей організму та природних засобів оздоровлення.

Під час розгляду теми «Гормональні лікарські засоби» викладачі кафедри обговорюють зі студентами проблеми раннього початку статевого життя [9], погану поінформованість про методи контрацепції, небажану вагітність – все це

завдає непоправної шкоди здоров'ю, адже готовність до статевого життя тісно пов'язана з відповідальністю за свої вчинки, соціальною та економічною самостійністю. На жаль, досить часто раннє материнство веде до соціальної ізоляції молодих матерів, переривання їх освіти. Тільки доросла, фізіологічно та соціально зріла людина може створювати родину, народжувати та виховувати дітей. Майбутні лікарі повинні розуміти, що репродуктивне здоров'я молоді залежить від її власної освіченості, розуміння особливостей перебігу процесів фізичного, психічного та соціального розвитку людини.

Всю важливість профілактичної роботи серед населення студенти-медики можуть оцінити, вивчаючи противірусні, протитуберкульозні, протипротозойні та протисифілітичні засоби. Викладачі кафедри обов'язково акцентують увагу на причинах виникнення, розповсюдження, розвитку ВІЛ-інфекції та СНІДу, вірусних гепатитів; велика увага приділяється масштабам та причинам масового поширення туберкульозу, сифілісу, протозойних інфекцій. Зрозуміло, що вести ефективну боротьбу з цими інфекціями майбутнім лікарям буде значно простіше за достатньої поінформованості населення щодо елементарних способів та методів захисту від них. Водночас, єдність лікаря та пацієнтів сприяє духовному, психологічному, соціальному взаємозбагаченню, що, в свою чергу, захищає суспільство від «соціальних хвороб».

Для зміцнення соціально активної позиції студентів викладачі кафедри на заняттях моделюють і проектують таке освітнє середовище, в якому особистість студента вільно функціонує, де всі учасники навчально-виховного процесу відчують захищеність та емоційний комфорт; завдяки цьому у студентів-медиків вдається сформувати особистісно орієнтовану професійну позицію, високий рівень комунікативної компетентності [10], високий рівень культури здоров'я та саногенне мислення.

Висновки.

Таким чином, потрібно звернути увагу на те, що культура здоров'я, соціальна активність не повинні вивчатись, а повинні – виховуватись. Для ефективної реалізації цієї мети на практичних заняттях з фармакології створюються відповідні умови: постійне мотивування студентів-медиків здоровому способу життя та безпечної життєдіяльності; використання інтерактивних методів навчання, що забезпечує індивідуалізацію сприйняття, активну участь кожного студента та групову взаємодію; різноманітність методик проведення занять; застосування особистісно-орієнтованого навчання; забезпечення зв'язку між теоретичними знаннями та можливостями їх практичного застосування; наявність навчально-методичного забезпечення для всіх учасників навчально-виховного процесу; ціннісне ставлення педагога до свого здоров'я, особистого прикладу дотримання правил здорового, безпечного способу життя та соціальної активності.

Література:

1. Keren Daniela, Lockyer Jocelyn, Kelly Martina [at all.] In Our Own Time: Medical Students' Informal Social Studying and Learning. Teach. Learn. Med. 2020; 32(4): 353-361.

2. Yardley Sarah, Kinston Ruth, Lefroy Janet [at all.] 'What do we do, doctor?' Transitions of identity and responsibility: a narrative analysis. *Adv. Health. Sci. Educ. Theory. Pract.* 2020; 25(4): 825-843.
3. Tseng S. Ashlie, Edwards Cherie, Rawls Meagan [at all.] A mixed methods exploration of the emergence of goal orientation in medical students' individualized learning plans. *Med. Teach.* 2023; 45(6): 588-595.
4. Reimer Danielle, Russell Ross, Khallouq Ben Bertha [at all.] Pre-clerkship medical students' perceptions of medical professionalism. *BMC Med. Educ.* 2019; 19(1): 239.
5. Sobczak Łukasz, Goryński Krzysztof. Pharmacological Aspects of Over-the-Counter Opioid Drugs Misuse. *Molecules.* 2020; 25(17): 3905.
6. Tapia-Rojas Cheril, Mira G. Rodrigo, Torres K. Angie [at all.] Alcohol consumption during adolescence: A link between mitochondrial damage and ethanol brain intoxication. *Birth. Defects. Res.* 2017; 109(20): 1623-1639.
7. Sabella Donna. Antidepressant Medications. *Am. J. Nurs.* 2018; 118(9): 52-59.
8. Adams H. Sean, Anthony C. Joshua, Carvajal Ricardo [at all.] Perspective: Guiding Principles for the Implementation of Personalized Nutrition Approaches That Benefit Health and Function. *Adv. Nutr.* 2020; 11(1): 25-34.
9. Makenzius Marlene, Larsson Margareta. Early onset of sexual intercourse is an indicator for hazardous lifestyle and problematic life situation. *Scand. J. Caring. Sci.* 2013; 27(1): 20-6.
10. Babinets S. Lilia, Borovyk O. Iryna, Migenko O. Bogdan [at all.] Holistic approach in communication skills teaching of medical students. *Wiad. Lek.* 2022; 75(4): 1019-1021.

Abstract. *The article reveals the expediency of the medical students social activity formation, namely, the need to form an active social position due to to the creation of appropriate didactic conditions, techniques and methods that encourage students to active independent cognitive and social activity. The article describes the socio-pedagogical conditions and means of the modern educational process in pharmacology classes, which allow orienting medical students to health care and mastery of socially important duties.*

Keywords: *pharmacology, social activity, medical students.*

Стаття відправлена: 28.08.2023 р.
Мельничук С.П.